

Dveji nacionalinio dailės muziejaus metai:

pasakojimas apie kūrybą, atsinaujinimą ir dosnią mecenatystę, taip pat karantiną ir posūkį į virtualybę

Arūnas Gelūnas

Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus direktorius

>

Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus direktorius dr. Arūnas Gelūnas
Vilnius, 2020 12 27
LRT laidos „Stambiu planu“ archyvas

Prieš jūsų akis – naujo formato ir turinio Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus metraštis. Pirmasis metraštis buvo išleistas prieš ketvirtį amžiaus, 1996-aisiais, nuo to laiko dienos šviesą išvydo dar dvidešimt šio leidinio tomų. Pirmųjų metraščių sudarytoją Oną Mažeikienę 2005 m. pakeitė Danutė Mukienė, o 2019 m. ši nelengva misija teko dr. Margaritai Matulytei. 22-asis metraščio tomas yra Muziejaus ataskaita už 2019-ųjų bei 2020-ųjų metų veiklą, bet sykiu liudija ir tam tikrus pokyčius Muziejaus sampratoje ir netgi pavadinime: nuo 2020 m. vasario Lietuvos dailės muziejus oficialiai tapo Lietuvos nacionaliniu dailės muziejumi (toliau – LNNDM). 2019-ųjų pradžioje įvykusi Muziejaus vadovų kaita neišvengiamai atnešė ir permainų – ilgus metus puoselėjęs „muziejaus-šventovės“ vaidmenį ir vaizdinį, LNNDM pasuko „muziejaus-universiteto“ link. Suprantu, kad tokia samprata gali būti gana neaiški, tad šioje įžangoje stengsiuosi vis prie jos grįžti. Be to, visi mano eskiziškai paminimi LNNDM veiklos aspektai bus išplėtoti šiame tome publikuojamuose kolegų straipsniuose.

(„Muziejaus-universiteto“ samprata kur kas detaliau paaiškinta naujojoje LNNDM 2021–2024 m. strategijoje.) Vienas kolega skandinavas LNNDM yra pavadinęs „enciklopediniu“, t. y. tokiu, kuriame telpa beveik visų krypčių ir laikotarpių dailė, skirtingai nuo Vakaruose labiau įprastų „specializuotų“ meno muziejų, skirtų konkrečiam laikotarpiui ar krypčiai. „Enciklopediškumas“ yra gana artimas ir universitetinei veiklai – po universiteto stogu telpa įvairios mokslo ir studijų sritys bei kryptys, fakultetai būna įsikūrę daugybėje skirtingų pastatų, o kartais net skirtinguose miestuose. Panašiai ir LNNDM nėra įsikūręs viename (specialiai jam statytame) pastate ar pastatų komplekse – Muziejaus 11 padalinių, veikiančių 23 pastatuose, galima rasti Vilniuje, Klaipėdoje, Palangoje ir Juodkrantėje. Šis daugiašakis meno ir kultūros „fabrikas“ maitina ir aprūpina eksponatais, restauravimo bei skaitmeninio paslaugomis daugybę mažesnių muziejų, kultūros centrų ir kitų organizacijų visoje Lietuvoje. Būtent tokia yra buvimo *nacionaline* institucija prasmė.

RINKINIAI

LNDM, išties sudėtingos struktūros institucija, vieni-ja bendri rinkiniai, pernai išaugę iki įspūdingo 256 548 eksponatų skaičiaus. Rinkiniuose klesti laikmečių ir žanrų įvairovė – nuo senosios numizmatikos iki šiuolaikinės tapybos, nuo anoniminių meistrų kurtos liaudies skulptūros iki ryškiai personalizuotų vaizdo instaliacijų ir performansų, nuo keramikos ir tekstilės iki šiuolaikinio grafinio dizaino bei autorinių baldų, nuo LDK didikų portretų iki Vakarų Europos drobių, nuo okupacijos metų ideologizuotų socialistinio realizmo kūrinių iki tuo pat metu kūrusių nonkonformistų provokacijų. Galvodamas apie muziejų, dažnai pasitelkiu ledkalnio metaforą – visuomenei gerai matoma muziejaus veikla (ekspozicijos, parodos, leidiniai, konferencijos) tėra ledkalnio viršūnė; pagrindinis ledkalnio masyvas glūdi gelmėje, ir šio masivo elementų iškėlimas į paviršių yra nuoseklus bei atkaklus muziejinių darbo rezultatas (nors kartais tam tikrų seniai pamirštų eksponatų skambus paviešinimas būna tiesiog atsitiktinumas). Šiame trumpame įvade nepavyks atskleisti viso darbo su rinkiniais kompleksiskumo ir mišinių apimčių. Tepaminėsiu keletą jo aspektų, praleisdamas tokius kaip daugybės laiko ir pastangų reikalaujanti eksponatų apskaita, jų vertinimas tikrąja verte, rinkinių judumas (išdavimas parodoms Muziejuje ir už jo ribų bei kt.), kitų muziejų specialistų konsultavimas.

Muziejaus rinkiniai kasmet papildomi naujais – įsigytais ir dovanotais – meno kūriniais ir artefaktais. Vien per 2019–2020 m. jie pagausėjo 3 113 objektų, tarp kurių ir itin vertingi įsigyti meno kūriniai – Pranciškaus Smuglevičiaus akvarelė ir grafikos atspaudai, Jono Meko ir Deimanto Narkevičiaus filmai, Michaelo Rakowitzo pano-reljefas ir beprecedentės vertės garsaus džiaz muzikanto ir menininko Vladimiro Tarasovo dovana – daugiau nei 600 sovietinės nonkonformistinės dailės kūrinių, iš kurių daugiau nei 100 priklauso garsiojo Iljos Kabakovo autorystei. 2020 m. LR kultūros ministerija Muziejui perdavė Austrijos Aukščiausiojo Teismo nutartimi Lietuvai gražintą vėlyvosios gotikos medžio skulptūrą „Prisikėlęs Kristus“. Būtina pabrėžti, kad net ir chroniška, rinkinių plėtrą trikđiusi finansų stokos problema 2019–2020 m. laikotarpiu buvo įveikta – LNDM naujiems eksponatams įsigyti per šiuos dvejus metus galėjo skirti Lietuvos mastu išties įspūdingą 700 000 eurų sumą.

Darbas su rinkiniais – tai ne vien jų gausinimas ir viešinimas. Labai svarbią LNDM veiklos dalį užima eksponatų būklės įvertinimas, o vėliau – jų konservavimas ir restauravimas. 2019–2020 m. konservuotas 1 881 eksponatas, restauruota – 1 300. Turint omenyje, kad neretai vieno blogos būklės eksponato restauravimas trunka išties mėnesius, o kartais net ir keletą metų, ir kad prie jo dirba išties restauratorių ir tyrėjų komanda, tokia statistika išties įspūdinga. Ypatinga sėkme laikytini šie naujam gyvenimui

prikelti eksponatai: Simono Čechavičiaus „Šv. Gertrūda“ (drobė, aliejus, 318 × 155 cm; LNDM, Dep. 1040; restauratorės: Birutė Miškinienė, Inga Petkutytė, tyrimai: restauravimo technologė dr. Dalia Panavaitė, Tomas Ručys, Vilma Šileikienė); Pranciškaus Smuglevičiaus „Romos visuomenė lanko Tito termų griuvėsius“ (popierius, tušas, akvarelė, plunksnelė, 52,4 × 56,7 cm; LNDM, T-19920, Ap.-16915; meno kūrinių ant popieriaus restauratorė Eglė Piščikaitė, tyrimai: dr. Jurga Bagdzevičienė, Rūta Butkevičiūtė, T. Ručys, V. Šileikienė); sieninis kilimas „Euridikės bėgimas nuo gyvatės“ (Flandrija, Briuselio dirbtuvės, XVII a. II p.; vilna, šilkas, metalizuotos gijos, gobeleninė audimo technika, 324 × 237 cm; LNDM, TD-1873; tekstilės restauratorės: Audronė Petroševičiūtė, Rima Togonidzė, tyrimai: dr. Laima Grabauskaitė, V. Šileikienė). Be saugomų LNDM, buvo restauruojami ir kitų muziejų eksponatai, pavyzdžiui, Lietuvos teatro, muzikos ir kino muziejaus įspūdingos Stasio Ušinsko „10 marionečių“ (Dainininkė; Frantas; Ministras; Linksmais vyrukas; Mergaitė; Našlaitė; Vaikiukas; Kipšiuakas; Šuo; Katinas); šį didžiulį darbą nuveikė išties komanda: keramikos restauratorės Bronislava Kunkulienė, Rasa Bieliauskaitė-Mikolaitienė, Lina Ona Adomaitytė, Aušra Pocienė, Leokadija Šalkovska; tekstilės restauratorės Audronė Petroševičiūtė, Dalia Valujevičienė, Jurga Bogdaitė, Danguolė Daugirdienė, Vitalija Puodžiukienė; metalo restauratorius Rimvydas Derkintis; tyrimus atliko dr. L. Grabauskaitė, R. Butkevičiūtė, T. Ručys, V. Šileikienė.

Kitą svarbią darbo su rinkiniais dalį sudaro eksponatų skaitmeninimas ir suskaitmenintų vaizdų sklaida. Aptariamo laikotarpio pabaigoje LNDM valdomoje Lietuvos integralioje muziejų informacinėje sistemoje (toliau – LIMIS) buvo sukaupti 576 008 suskaitmeninti ir skaitmeniniai kultūros paveldo objektai iš visos Lietuvos muziejų, o iš jų 354 957 buvo prieinami LIMIS portale. Vykdytos nacionalinio skaitmeninimo kompetencijos centro funkcijos: teiktos skaitmeninimo paslaugos muziejams, atminties institucijoms, kitiems juridiniams ir fiziniams asmenims (iš viso skaitmeninimo paslaugų gavėjams aptariamu laikotarpiu sukurti 14 479 skaitmeniniai vaizdai); organizuoti kvalifikacijos kėlimo renginiai (darbo su LIMIS mokymai, seminarai „Muziejuose saugomų objektų fotografavimas“, „Skaitmeninių vaizdų parengimas saugojimui ir sklaidai“, „Suskaitmeninto ir skaitmeninio kultūros paveldo turinio naudojimo teisių priskyrimas bei ženklinimas“, „Autorių teisės muziejų veikloje“ ir kt. – iš viso 52 renginiai), kuriuose dalyvavo 832 asmenys; teiktos metodinės konsultacijos muziejams, kitiems juridiniams ir fiziniams asmenims.

LNDM sėkmingai tęsė iš Europos Sąjungos struktūrinių fondų ir Lietuvos Respublikos biudžeto finansuojamo LIMIS plėtrą, modernizavimo ir naujų e. paslaugų kūrimo projekto „Virtualus muziejus“ vykdymą (jį atskirame straipsnyje detaliam aptaria projekto vadovė Danutė Mukienė),

bendradarbiaujant su projekto partneriais, muziejais-naudos gavėjais ir projekto tiekėjais buvo atlikti šie darbai: baigti kurti LNDM ir kitų muziejų eksponatų skaitmeniniai 3D modeliai (52 vnt.); sukurti 26 virtualūs turai (lietuvių ir anglų kalbomis); baigti kurti Lietuvos liaudies buities muziejaus istorinio paveldo pastatų skaitmeniniai 3D modeliai (28 pastatų vidaus ir išorės modeliai su tekstūromis); sukurta 10 audiogidų vaikams (lietuvių ir anglų kalbomis; prieinami įrenginiuose fiziniuose muziejų ekspozicijose); sukurtas 1 audiogidas po Vilniaus pilių valstybinio kultūrinio rezervato teritoriją (lietuvių, anglų, vokiečių, prancūzų, rusų, lenkų, italų, ispanų, japonų ir lietuvių gestų kalbomis; prieinamas įrenginiuose užsakant paslaugą); tęsti naujų LIMIS funkcionalumų planavimo, projektavimo, programavimo, diegimo ir viešųjų priegių dizaino kūrimo darbai.

Džiaugsmą dėl sėkmingo rinkinių augimo, restauravimo ir skaitmeninimo kiek temdė ilgametė negerėjanti jų infrastruktūros situacija. Sparčiai plečiantis kolekcijai, vis dramatiškiau iškyla naujų LNDM rinkinių saugyklų įrengimo (ir senų atnaujinimo) poreikis, nes dabartinė padėtis yra vos patenkinama. Gera infrastruktūra gali pasigirti nebent Nacionalinės dailės galerijos (toliau – NDG) saugyklos ir mažos talpos saugyklos centrinės administracijos pastate Chodkevičių rūmuose, tačiau jų galimybės priimti naujus eksponatus jau išsemtos. Vilties teikia LR kultūros ministerijos pradėtas tyrimas, kuriuo siekiama išsiaiškinti visų didžiųjų Lietuvos muziejų fondų saugyklų būklę ir nustatčius poreikį, paruošti studiją dėl naujo saugyklų komplekso, kuriame, remiantis neseniai Latvijoje sukurtu analogu, bent keletas didžiausių Lietuvos muziejų galėtų saugoti savo rinkinius. Tokiam projektui realizuoti reikėtų didelių finansinių išteklių ir nemenkos politinės valios.

EKSPOZICIJOS

Atsinaujino ne tik Muziejaus rinkiniai, bet ir nuolatinės ekspozicijos (nors žodis „nuolatinės“, kalbant apie ekspozicijas, ima atrodyti vis dviprasmiškesnis dėl vis labiau muziejuose įsigalintų laikinų parodų ir noro kas keletą metų dinamiškai keisti pastoviąją ekspozicijų dalį). NDG savo veiklos dešimtmetį 2019-ųjų liepą pasitiko iš esmės atnaujintais XX a. II p. ir XXI a. dailės ekspozicijos sales (atnaujintos ekspozicijos kuratorės: dr. Lolita Jablonskienė, Laima Kreivytė, Jolanta Marcišauskytė-Jurašienė ir dr. Agnė Narušytė). Ekspoziciją per dvejus metus aplankė per 60 000 lankytojų (būtina atsižvelgti į tai, kad 2020 m. muziejų lankymas buvo radikaliai sutrikdytas COVID-19 pandemijos).

Tą pačią vasarą remontui uždarytas Radvilų rūmų dailės muziejus, kuris vėl atvėrė duris 2020-ųjų rudenį ir lankytojus pakvietė, kalbant kompiuterijos terminais, „į iš naujo įkrautą“ kairįjį Radvilų rūmų fligelį su jame įmuziejinta

Vladimiro Tarasovo kolekcija, iš dalies parodyta pirmojoje po atnaujinimo parodoje „Protesto menas: sovietmečio nepaklusnieji“ (kuratorius dr. Arūnas Gelūnas), bei keturio-omis naujomis ekspozicijomis salėmis ir atnaujintomis lankytojų aptarnavimo erdvėmis. Ekspoziciją per vos daugiau nei tris savaites, iki uždarymo dėl karantino, aplankė daugiau nei 2 500 lankytojų. Pažymėtina, kad tiek NDG, tiek Radvilų rūmuose labai sėkmingai padirbėjo architektų Petro Išoros ir Onos Lozuraitytės duetas.

2020-ųjų pabaigoje Vilniaus paveikslų galerijoje imtasi atnaujinti Pranciškaus Smuglevičiaus kūrinių ekspoziciją (kuratorė Dalia Tarandaitė, architektai Vytautas Biekša ir Eglė Matulaitytė), ekspozicijų pertvarkos darbai pradėti Laikrodžių muziejuje, naujų ekspozicijų koncepcijos imtos kurti Vytauto Kasiulio dailės muziejuje (kuris ilgainiui turėtų virsti Lietuvos diasporos dailės muziejumi), Taikomosios dailės ir dizaino muziejuje bei Palangos gintaro muziejuje. 2020-aisiais inicijuotas beveik visų LNDM ekspozicinių padalinių eksponatų apšvietimo sistemų atnaujinimas, tam įsigyta apie 1 900 vnt. muziejinius standartus atitinkančių akcentinių LED prožektorių, apie 2 000 metrų bėgelių šviestuvams montuoti, apie 170 vnt. aukštesnio ir aukščiausio lygio universalių modulių šviestuvų, suteikiančių galimybę naudoti įvairius universalius priedus (skirtingo židinio nuotolio objektyvus, filtrus, priedus trafaretams, optinę sistemą su integruota „įrėminimo funkcija“, kintamo kampo šviesos srautą). Toks technologinis atsinaujinimas 2021 m. leis lankytojams pasiūlyti naują ekspozicijų kokybę.

PARODOS

2019–2020 m. laikotarpis išsiskyrė itin aktyviu parodų rengimu beveik visuose LNDM padaliniuose – Muziejuje, kitose Lietuvos institucijose ir užsienyje visuomenei pristatytos 107 parodos. Tokią statistiką galima vertinti dvejopai – ir kaip didelio profesinio aktyvumo liudijimą, ir kaip nuoseklų, ilgalaikius tyrimais pagrįstą požiūrį į parodų rengimą stoką. Matyt, tiesa glūdi kažkur tarp šių kraštutinių, nes LNDM Strateginiame komitete netilo diskusijos apie būtinybę mažinti metinę parodų statistiką, susitelkiant į nuosekliai sukuriamas, didelės apimties tarptautinio kalibro parodas.

Reikšmingumu iš šios parodų gausos išsiskyrė tęstinio ciklo, skirto artėjančiai Vilniaus 700-ųjų metų sukakčiai, originali ir tarpdiscipliniška „Didžioji gatvė“ (Vilniaus paveikslų galerija, 2019 m.; projekto vadovė ir parodos kuratorė dr. M. Matulytė, parodos kuratoriai: Justina Augustytė, Donatas Snarskis, satelitinės parodos „Didžioji gatvė: gatvės istorijos“ kuratorė Bartė Kuolytė), jau minėtą NDG nuolatinės ekspozicijos atnaujintą variantą lydėjo įžvalgi ir ambicinga paroda „Saldus ateities prakaitas“ (2019 m.,

kuratorės: L. Kreivytė, J. Marcišauskytė-Jurašienė, dr. Ieva Mazūraitė-Novickienė, Eglė Mikalajūnė, dr. A. Narušytė), apimanti pastarųjų 40 metų Lietuvos dailę, pradedant 8 deš. pab.–9 deš. pr. Taikomosios dailės ir dizaino muziejaus pagrindinis 2019-ųjų hitas buvo įspūdinga tarptautinė paroda „Orų dienoraščiai“, pristatanti dešimt islandų, grenlandų ir fareriečių mados dizainerių, sukurta bendradarbiaujant su menininkų kuratorių Sarah'os Cooper ir Ninos Gorfer duetu. Jos per dvejus metus aplankė Islandiją, Grenlandiją ir Farerų salas tam, kad ištirtų, kaip salų aplinka, kultūrinė tapatybė ir tradicijos veikia vietinių menininkų ir dizainerių kūrybiškumą. Parodos „įkurdinimą“ muziejuje koordinavo kuratorius Evaldas Stankevičius ir parodos architektas Jurgis Dagelis. Ją aplankė 27 000 žiūrovų – Lietuvos mastu tai įspūdingas skaičius.

2020-aisiais parodų organizavimą ir lankymą visame pasaulyje itin apsunkino koronaviruso pandemija, tačiau net ir tokiomis sąlygomis LNDM sugebėjo pritraukti gausų lankytojų būrį. Pavasarį ryškiausia buvo iš Ukrainos nacionalinio istorijos muziejaus lobyno LNDM kuratorių dr. A. Gelūno bei Skaisčio Mikulionio sukomplektuota ir J. Dagelio puikiai architektūriškai įforminta panoraminė paroda „Ukrainos civilizacijos. Nuo Tripolės kultūros, skitų aukso iki Maidano“ (TDDM), sudominusi 11 250 viruso nepabūgusių lankytojų. Vasarą dėmesio centre atsidūrė NDG atverta legendinė, Orsay muziejuje 2018 m. pristatyta, trijų Baltijos valstybių bendromis jėgomis sukurta paroda „Laukinės sielos. Baltijos šalių simbolizmo dailė“ (kuratorius Rodolphe'as Rapett'is (Prancūzija), parodą NDG adaptavo: dr. Algė Andriulytė, E. Mikalajūnė), net ir pandemijos įkarštyje pritraukusi 21 619 lankytojų. Rudenį, likus visai nedaug iki antrojo karantino, atsivėrė dar trys tarptautinio kalibro parodos – „Protesto menas: sovietmečio nepaklusnieji“ (RRDM, kuratorius dr. A. Gelūnas, architektai: O. Lozuraitytė, P. Išora), kurią vos per tris savaites spėjo aplankyti 2 556 žiūrovai; garsaus JAV menininko Michaelo Rakowitzo paroda „Nematomo priešo būti neturėtų (G salė)“ (koordinatorių E. Stankevičius), vos per dvi veikimo dienas sulaukusi net 447 lankytojų; ši labai subjektyvų „reikšmingų LNDM parodų sąrašą“ užbaigianti Vytauto Kasiulio dailės muziejuje 2020 m. lapkričio 5 d. atidaryta paroda „Iminti Paryžių: VDA rezidencijos *Cité Internationale des Arts* istorijos“ (kuratorė Birutė Pankūnaitė, architektas ir dizaineris Povilas Vincentas Jankūnas, videofilmo kūrėjai ir tiesioginės transliacijos rengėjai: Arturas Jevdokimovas, Julija Matulytė), inovatyviai pristačiusi 31 lietuvių menininko bei meno teoretiko patirtis ir kūrinius, gimusius arba viešint Paryžiuje, arba sukurtus vėliau, iš kitos perspektyvos apmąstant patirtį studijoje.

Deja, dėl vietos stokos šioje pratarmėje nepavyks plačiau aptarti puikių personalinių parodų: Moišės Vorobeičiko (Moi Ver), Augustino Savicko, Lino Leono Katino, Petro

Kalpoko ir Ferdinando Ruščico, surengtų NDG, Vytauto Valiaus – Vilniaus paveikslų galerijoje, Vlodo Žiliaus, Ingridos Suokaitės ir Rolando Helmerio – Vytauto Kasiulio dailės muziejuje, Juozo Galkaus – Taikomosios dailės ir dizaino muziejuje, Eglės Čėjauskaitės-Gintalės ir Martyno Gintalo – Palangos gintaro muziejuje ir daugybės kitų svarbių mažesnės apimties parodų projektų.

COVID-19 PANDEMIJOS POVEIKIS LNDM VEIKLAI: POSŪKIS Į VIRTUALYBĘ

Neįmanoma be atskiro aptarimo palikti fakto, kad absoliučiai visas 2020-ųjų veiklas smarkiai paveikė visame pasaulyje išplitusi viruso COVID-19 pandemija, visiškai transformavusi viešąją erdvę, pakeitusi bendravimo, bendradarbiavimo, darbo ir laisvalaikio įpročius, sujaukusi keilionių planus. LNDM padaliniai šiuo sudėtingu metu veikė tai įprastu režimu, tai buvo tik ribotai prieinami lankytojams arba, sugriežtinus karantino reikalavimus, visai uždaryti, o didelei daliai darbuotojų rekomenduota dirbti nuotoliniu būdu. Nors pandemijos siautėjimas gerokai sujaukė LNDM parodų ir projektų planus, vis dėlto tai buvo neblogas laikas įvairaus pobūdžio „namų darbams“ atlikti ir plačiau išnaudoti virtualaus vaizdo perdavimo galimybes. Vieni iš „namų darbų“ buvo jau minėtas ekspozicijų atnaujinimas ir technologinis tobulinimas, be to, neblogai pasistūmėta rengiant publikacijas leidybai, jau nekalbant apie viešumoje labai gerai įvertintus projekto „Virtualus muziejus“ virtualius turus ir daugybę sėkmingų bendradarbiavimo projektų su žiniasklaida – žinių portalais www.15min.lt ir www.lrt.lt bei Lietuvos radiju ir televizija (LRT). Metams baigiantis finišavo svarbus didelės apimties projektas „30 kūrinių, 30 kūrėjų, 30 savaitių“, kuriame 30 žinomų Lietuvos dailininkų, literatų, muzikų, architektų, dizainerių ir kultūros veikėjų buvo pakviesti išsirinkti jiems artimą, įkvepiantį eksponatą bet kurioje LNDM padalinių ekspozicijoje bei papasakoti, kodėl išrinktasis kūrinys jiems svarbus, artimas ir ypatingas. Šie vaizdo pasakojimai, viešinami per LRT ir LNDM interneto svetainėje bei socialiniuose tinkluose, ženkliai prisidėjo prie Muziejaus padalinių žinomumo didinimo bei suteikė meną mylinčiai publikai galimybę net ir karantino metu neprarasti santykio su menu. Apie juos ir kitus „pandeminius“ LNDM projektus savo publikacijoje detaliau pasakoja Lina Paukštė.

TYRIMAI IR LEIDINIAI

Atsižvelgiant į LNDM dydį – 11 padalinių ir 465 etatai – negalima teigti, kad jame vykdomi rinkinių ir / ar kitų meno kūrinių bei procesų tyrimai yra ir aptariamam laikotarpiu

(2019–2020 m.) buvo labai aktyvūs ir produktyvūs. Nors statistikoje pateikiami 27 moksliniai straipsniai, kuriuos LNDM tyrėjai ir kuratoriai parašė per dvejus metus, sunkoka būtų iš to daryti išvadą, kad Muziejuje vykdoma dailėtyros programa yra nuosekli ir gerai koordinuota – apie tai ne kartą kalbėta LNDM Strateginio komiteto posėdžiuose, o Parodų, tyrimų ir leidybos komisija ėmė rengti ilgalaikę tyrimų programą. Vis dėlto LNDM Leidybos skyrius veikė gana aktyviai ir produktyviai – 26 leidiniai (albumai, edukaciniai leidiniai, straipsnių rinkiniai, rinkinių ir parodų katalogai) sodriai papildė Lietuvos meno mylėtojų bibliotekas. Išleistas recenzuotas mokslinis katalogas „Formuojant ateitį. Erdvinės Aleksandros Kasubos aplinkos“, mokslinių straipsnių rinkinys „Research. Dilemas. Solutions. The 12 Baltic States Triennial Conservators Meeting“, Muziejaus specialistų straipsniai paskelbti Vilniaus dailės akademijos, Lietuvos kultūros tyrimų instituto, Vilniaus universiteto, Klaipėdos universiteto recenzuojamuose mokslo leidiniuose. Išleistas rinkinio katalogas „Draugų muziejus. Vladimiro Tarasovo kolekcija“, menininkų kūrybos retrospektyvos „Arbit Blatas (1908–1999)“, „Vytautas Kasiulis – metamorfozių meistras“, tarptautinių parodų katalogai „Ukrainos civilizacijos“, „Laukinės sielos. Baltijos šalių simbolizmo dailė“ ir kt.

EDUKACIJA

Be refleksyvios edukacijos neįmanoma sukurti dinamiško, įkvepiančio ir įtraukaus muziejaus. Visuose 9 LNDM ekspoziciniuose padaliniuose pasitelktos meno pažinimą skatinančios ir žinias išplečiančios edukacinės praktikos, adaptuojant ekspozicijų ir parodų turinį įvairioms lankytojų grupėms. Per dvejus metus surengti 3 559 edukaciniai užsiėmimai, į kūrybinio pažinimo veiklą įtraukę 60 672 dalyvius. Užsiėmimai yra suderinti su formaliojo ir neformaliojo ugdymo ir mokymosi visą gyvenimą programomis, skatinantys vaikų kultūros ir švietimo poreikius, ugdantys aktyvų kultūros ir meno vartotoją, lavinantys jo kompetencijas. Edukacinių programų turinys nuolat atnaujinamas, orientuojantis į Muziejaus, meno, kultūros, visuomenės socialinio gyvenimo aktualijas. 2019 m. buvo sukurtos 135 naujos užsiėmimų temos, 2020 m. – net 186. Vienas išskirtinių 2020 m. edukacinių projektų – LNDM padalinių jungtinė edukacinė programa, specialiai sukurta ir įgyvendinta festivalio „1 000 Jonušo Radvilos meno kūrinių“ metu. Radvilų rūmų kieme buvo surengtos visai šeimai skirtos kūrybinės dirbtuvės.

Plėsdamas edukacines paslaugas ir augindamas savo bičiulius, LNDM tęsia partnerystę su vaikų darželiais, mokyklomis, dienos centrais, socialinės globos namais, daugiafunkciniais centrais, draugijomis, labdaros ir paramos

fondais, ligoninėmis. Bendradarbiaujant su socialinės veiklos specialistais ir bendruomenėmis sukurta ne viena socialinės įtraukties edukacinė programa, skirta specialiųjų poreikių turintiems bei socialinę atskirtį patiriantiems žmonėms. Karantino periodu Muziejaus edukatoriai veiklas perkėlė į virtualią erdvę ir rengė edukacines dirbtuves, integruotas pamokas, nuotolinius užsiėmimus, siūlė įvairius atraktyvius meno žaidimus.

LNDM 2020 M. VYKDYTI INVESTICINIAI PROJEKTAI

2020 m. Muziejus Vilniuje tęsė ES lėšomis finansuojamos LR kultūros ministerijos vykdomos „Kultūros objektų aktualizavimo programos“ du kultūrinės infrastruktūros atnaujinimo projektus: Prano Gudyno restauravimo centro pastatų, esančių adresu Rudininkų g. 8 bei Rudininkų g. 10, ir istorinių kunigaikščio Jonušo Radvilos rūmų rytinio paviljono bei pietinio korpuso, esančių adresu Vilniaus g. 24, renovaciją. Abiejuose projektuose vyko ypač intensyvūs darbai: 2020 m. Prano Gudyno restauravimo centre atlikta darbų ir įsigyta įrangos už 2 830 000 eurų, padaryti esminiai sprendimai dėl pastato konstrukcijų sutvirtinimo, pašalinant didžiausią istorinio pastato renovacijos kliūtį, išspręsta daug sudėtingų technologinių problemų, renovuojamos patalpos įgijo būsimų modernių laboratorijų ir dirbtuvių bei edukacinių salių vaizdą (2021 m. darbus tikimasi užbaigti), o Vilniaus kunigaikščio Jonušo Radvilos rūmų rytinis paviljonas bei pietinis korpusas ir iš išorės, ir iš vidaus pasikeitė neatpažįstamai – sovietmečiu „Dinamo“ draugijos nugyventi ir kelis dešimtmečius apleisti stovėję rūmų korpusai dabar akį traukia kokybiškai atkurtais fasadais, restauruotomis virš pastato esančiomis reprezentacinėmis skulptūromis, o korpusų viduje jau ima ryškėti būsimos Europos XV–XIX a. istorinės dailės ekspozicijos salės, užsienio parodų erdvės, Nacionalinio menų pažinimo centro patalpos. Tikimasi, kad 2021 m. rūmų korpusų renovacijos darbai bus užbaigti ir 2022 m. atverti visuomenei. Šiam objektui renovuoti 2020 m. įsisavinta 2 600 000 eurų ES lėšų.

Iš valstybės investicijų programos lėšų vykdyti ir kitos kunigaikščio Jonušo Radvilos rūmų dalies renovacijos darbai – visiškai užbaigti 3B3p ir 12C3p korpusų stogo remonto darbai, įrengta palėpė, kuri bus pritaikyta muziejinei veiklai.

Ypač svarbu, kad 2020 m. iš valstybės investicijų programos pagaliau pradėtas vykdyti vieno gražiausių ir vertingiausių sostinės istorinių objektų – Vilniaus Jonušo Radvilos rūmų viso ansamblio (Vilniaus g. 24) – atkūrimas ir pritaikymas muziejinei veiklai bei kultūros plėtojimui. Kartu su rūmų archeologiniais, architektūriniais, polichrominiais, dendraloginiais, fotogrametriniais matavimais, geologiniais

ir geotechniniais, geodeziniais, istoriniais, konstrukcijų tyrimais atliktas ir lauko inžinerinių tinklų išskėlimo galimybių parengimas, o visuomenė į šių renesansinių rūmų su atviru kiemu atkūrimą buvo įtraukta didžiulio dėmesio sulaukusiame Radvilų rūmų atkūrimo idėjų ir edukacijos festivalyje, vykusiame šalia rūmų ir prie jų pastatytoje palapinėje. Taigi, 2020 m. pradėtas viso Radvilų rūmų ansamblio atkūrimo I etapas.

TIKROJI ATASKAITA

Baigiant šį trumpą įvadą, būtina pabrėžti, kad metraštis yra TIKROJI Muziejaus veiklos ataskaita, nes „ekselinė“, aritmetinė, tik į statistiką orientuoti toli gražu neatspindi Muziejaus veiklos turtingumo ir tikrojo jos pobūdžio. Labai tikiuosi, kad malonūs skaitytojai šią aplinkybę įvertins jautriai ir kritiškai.

Two years in the life of the National Museum of Art:

an account about creativity, renewal and generous patronage, also, on quarantine and the shift towards the virtual space

Arūnas Gelūnas

Director of the Lithuanian National Museum of Art

Before you are the Annals of the Lithuanian National Museum of Art, new in their format and content. The first annals were released a quarter of a century ago, in 1996, and since then another twenty volumes of this publication have reached the light of day. The editor of the first annals, Ona Mažeikienė, was replaced by Danutė Mukienė in 2005, and from 2019 this difficult mission has been in the hands of Dr Margarita Matulytė. Volume 22 of the annals is the Museum's report about its activities in 2019 and 2020, but is also a testimonial of certain changes in the concept of the Museum, extending even to its title: in February 2020, the Lithuanian Art Museum was officially renamed the Lithuanian National Museum of Art (henceforth – LNMA). The change in directors at the Museum in the beginning of 2019 unavoidably brought along other shifts – having nurtured the role and image of the 'museum-shrine' for so many years, the LNMA has now taken the trajectory of a 'museum-university'. I understand that this type of concept may sound somewhat ambiguous, but I shall aim to return to it throughout the introduction. Incidentally, all of my brief mentions of the various aspects of the LNMA's activities shall be explained in my colleagues' articles published in this volume. (The 'museum-university' concept is explained in greater detail in the new LNMA Strategy for 2021–2024.) One Scandinavian colleague referred to the LNMA as an 'encyclopaedic' museum, i.e.,

one that accommodates art from almost all movements and periods, unlike the 'specialised' art museums more commonly encountered in the West, which are dedicated to a specific art period or movement. 'Encyclopaedic' is a characterisation rather close to the activities undertaken by universities – various academic and study fields and directions fit under the one proverbial roof of a university, faculties are established in numerous different buildings, sometimes found in different cities. Much like such universities, the LNMA is not housed in one building (built especially for its purposes) or complex – the Museum's 11 departments operate from 23 buildings found in Vilnius, Klaipėda, Palanga and Juodkrantė. This multi-branched art and culture 'factory' feeds and provides exhibits, and restoration and digitalisation services to numerous other smaller museums, culture centres and other organisations throughout Lithuania. This is precisely the point of being a *national* institution.

THE COLLECTIONS

The LNMA, a institution with a truly complicated structure, is united by having common collections that last year reached the impressive number of 256,548 exhibits. The collections are renowned for their variety of periods and genres – from the oldest examples of numismatics

to contemporary painting, from folk sculptures created by anonymous masters to distinctively personalised visual installations and performances, from ceramic art and textile to contemporary graphic design and original furniture, from portraits of magnates of the Grand Duchy of Lithuania to West European canvases, from ideologised socialist realism works from the years under occupation to non-conformists' provocations dating back to the very same period. When thinking about the Museum, I often recall the iceberg metaphor – the Museum's activities that are highly visible to the public (expositions, exhibitions, publications and conferences) are merely the tip of the iceberg; the main body lies deep down, and the raising of elements from this main mass is the result of the consistent and persevering work done by our museum staff (although sometimes, certain long-forgotten exhibits are resoundingly brought to the public's attention by sheer accident). This brief introduction is too limited a space to reveal the whole complexity of working with our collections and their enormous scale. I shall only touch upon a few aspects, skipping such things as the time- and effort-consuming inventory of exhibits, the assessment of their actual value, collection mobility (when exhibits are issued for display in Museum exhibitions and beyond its boundaries, etc.) and consultation with specialists from other museums.

Each year the Museum's collections are enriched with new artwork and artefacts, both purchased and gifted. In 2019–2020 alone, a total of 3,113 objects were added, including some truly valuable artworks – a watercolour and graphic art prints by Pranciškus Smuglevičius (Franciszek Smuglewicz), films by Jonas Mekas and Deimantas Narkevičius, a wall-relief panel by Michael Rakowitz and a gift of unprecedented value from the famous jazz musician and artist, Vladimir Tarasov – more than 600 Soviet non-conformist artworks, of which over 100 are by the famous Ilya Kabakov. In 2020, the Ministry of Culture of the Republic of Lithuania transferred to the Museum a late Gothic wooden sculpture, *Resurrected Christ*, which was returned to Lithuania by the ruling of the Austrian Supreme Court of Justice. It must be stressed that even the chronic issue of the lack of funding that interfered in expanding our collections in 2019–2020 was overcome – over these two years, the LNMA could allocate 700,000 Euros, an awesome sum by Lithuanian standards, for the acquisition of new exhibits.

Working with museum collections is not limited just to their enlargement or public display. A very important part of the activities of the LNMA is the assessment of the condition of our exhibits, and then their conservation and restoration. Conservation work was carried out on 1,881 exhibits in 2019–2020, and 1,300 were restored.

Keeping in mind that often the restoration of one piece in very poor condition can be a months-long process, sometimes even lasting for years, and that a whole team of restorers and researchers are involved, these statistics are truly awe-inspiring. The revival of these exhibits is considered a particular success: *Saint Gertrude* by Szymon Czechowicz (oil on canvas, 318 × 155 cm; LNDM, Dep. 1040; restorers – Birutė Miškinienė, Inga Petkutytė, research – restoration technician Dr Dalia Panavaitė, Tomas Ručys, Vilma Šileikienė); *Roman society visits the ruins of Titus thermae* by Pranciškus Smuglevičius (paper, ink, watercolour, pen, 52.4 × 56.7 cm; LNDM, T-19920, Ap.-16915; restorer of artwork on paper Eglė Piščikaitė, research – Dr Jurga Bagdzevičienė, Rūta Butkevičiūtė, T. Ručys, V. Šileikienė); the tapestry *Eurydice fleeing from the snake* (Flanders, Brussels workshop, second half of the 17th century; wool, silk, metallic thread, tapestry weaving, 324 × 237 cm; LNDM, TD-1873; textile restorers – Audronė Petroševičiūtė, Rima Togonidzė, research – Dr Laima Grabauskaitė, V. Šileikienė). Aside from those kept at the LNMA, a number of exhibits from other museums were also restored, such as the impressive *10 Marionettes* by Stasys Ušinskas from the Lithuanian Theatre, Music and Film Museum (Singer; Beau; Minister; Jolly Fellow; Girl; Orphan; Little Child; Little Devil; Dog; Cat). This considerable task was handled by an entire team: ceramics restorers Bronislava Kunkulienė, Rasa Bieliauskaitė-Mikolaitienė, Lina Ona Adomaitytė, Aušra Pocienė and Leokadija Šalkovska; textile restorers Audronė Petroševičiūtė, Dalia Valujevičienė, Jurga Bogdanaitė, Danguolė Daugirdienė and Vitalija Puodžiukienė; metal restorer Rimvydas Derkintis; research by Dr L. Grabauskaitė, R. Butkevičiūtė, T. Ručys and V. Šileikienė.

Another important part of work done with our collections comprises of the digitalisation of exhibits and the spread of digitalised images. At the end of the period in focus, the Lithuanian Integral Museum Information System (henceforth – LIMIS), under the jurisdiction of the LNMA, assembled 576,008 digitalised and digital cultural heritage objects from all of Lithuania's museums, with 354,957 of these images being accessible on the LIMIS portal. The functions of a national digitalisation competency centre were carried out: digitalisation services were provided to museums, memory institutions and other legal and natural persons (during this period, 14,479 digital images were created for digitalisation service recipients); qualification-boosting events were organised (training on how to use LIMIS, the seminars "Photography of objects kept in museums", "Preparation of digital images for saving and distribution", "Attribution of the rights of use of digitalised and digital cultural heritage

content and its denotation", "Authors' rights in museum activities", to name a few – 52 events in all), where 832 people participated; methodological consultations were provided to museums and other legal and natural persons.

The LNMA successfully continued the implementation of LIMIS development and modernisation and new e-services creation as part of the Virtual Museum project (it is discussed METRAŠTIS (T. 22) 14 in more detail in a separate article by the project manager Danutė Mukienė) and cooperated with the project partners, museums-benefit recipients and project service providers to realise the following tasks: digital 3D models of exhibits from the LNMA and other museums were completed (52); 26 virtual tours (in Lithuanian and English) were created; digital 3D models of historical heritage buildings at the Open-Air Museum of Lithuania were completed (models of the interior and exterior of 28 buildings, including textures); 10 audio-guides for children were created (in Lithuanian and English; accessible via devices at the physical museum expositions); one audioguide was created introducing the Vilnius Castles State Strict Cultural Reserve territory (in Lithuanian, English, German, French, Russian, Polish, Italian, Spanish, Japanese and Lithuanian Sign Language; accessible on devices upon purchasing this service); the continuation of new LIMIS functionality planning, design, programming, implementation and public access design creation tasks.

The joy over the successful expansion of our collections, and our efforts in restoration and digitalisation was somewhat overshadowed by the increasingly worsening infrastructure situation. With the rapid expansion of the collections, the dramatic demand for the installation of new LNMA collection storage premises (and the renovation of the older ones) becomes all the more evident as the current situation is barely satisfactory. The National Gallery of Art (henceforth – NGA) storage spaces can boast of having good infrastructure, as well as the smaller storage spaces at the central administration building in the Chodkiewicz Palace, however its potential to take in more new exhibits has already been exhausted. Some hope lies in the research begun by the Ministry of Culture of the Republic of Lithuania, which seeks to determine the condition of all the Lithuanian museums' collection storage spaces, and having established a demand, to prepare a feasibility study for a new storage complex where, based on an analogue recently created in Latvia, at least several of Lithuania's largest museums could safely store their collections. The realisation of this kind of project would require significant financial resources and considerable political will.

EXPOSITIONS

Not only the Museum's collections have been renewed, but also its permanent expositions (the word 'permanent' regarding expositions is starting to appear increasingly ambiguous due to the growing number of temporary exhibitions at museums in recent years, and the desire to dynamically change the permanent part of expositions every few years). The NGA approached the tenth anniversary of its activities in July, 2019 by fundamentally renewing its exposition halls dedicated to art from the second half of the 20th and 21st centuries (curators of the renewed exposition – Dr Lolita Jablonskienė, Laima Kreivytė, Jolanta Marcišauskytė-Jurašienė and Dr Agnė Narušytė). Over two years, the exposition has been seen by over 60,000 visitors (note that in 2020 museum attendance was radically affected by the COVID-19 pandemic).

The Radvila Palace Museum of Art closed for renovations that same summer before opening its doors again in the autumn of 2020, inviting visitors to the 're-booted', to use computer terminology, left wing of the Radvila Palace housing Vladimir Tarasov's collection, which was partly displayed at the first exhibition after the museum's re-opening Protest Art: The Rebels of the Soviet Era (curator – Dr Arūnas Gelūnas), and four new exposition halls and renewed visitor service spaces. In the three weeks before its sudden closure due to quarantine orders, the exposition was visited by more than 2,500 visitors. Note that both the NGA and the Radvila Palace are examples of the very successful work done by architectural duo Petras Išora and Ona Lozuraitytė.

At the end of 2020, the renewal of the exposition of works by Pranciškus Smuglevičius commenced at the Vilnius Picture Gallery (curator – Dalia Tarandaitė; architects – Vytautas Biekša and Eglė Matulaitytė), exposition reformation work began at the Clock Museum, and new exposition concepts started being created at the Vytautas Kasiulis Art Museum (due to become the Lithuanian Diaspora Art Museum), the Museum of Applied Arts and Design and the Palanga Amber Museum. An update of the exhibit illumination systems at almost all of the LNMA expositional departments was initiated in 2020, for which around 1,900 museum-standard accent LED projectors were purchased, about 2,000 metres of lighting rails were installed, approximately 170 higher- and premium-level universal modular lamps were acquired, making it possible to use various universal accessories (exchangeable focused lenses, filters, stencil supplements, an optical system with an integrated 'framing function' and a dynamic angle light beam). This range of technological updates shall allow us to offer visitors a new quality exposition-viewing experience in 2021.

EXHIBITIONS

The 2019–2020 period stood out for the particularly active organisation of exhibitions across all departments of the LNMA – a total of 107 exhibitions were presented to the public at the Museum and other Lithuanian institutions and to viewers from abroad. This statistical fact can be viewed from two perspectives – it is both testimony of the great level of professional activity, and a lack of a consistent, long-term research based approach towards the organisation of exhibitions. It appears the truth lies somewhere in between these two extremes, as discussions were certainly heated in the LNMA Strategic Committee about the necessity of reducing the annual exhibition statistics, focusing instead on consistently curated, large-scale exhibitions of an international calibre.

Among the many exhibitions held in this period, the following stood out for their significance: the original and interdisciplinary *Didžioji Street* exhibition (Vilnius Picture Gallery, 2019 – project leader and curator Dr M. Matulytė, exhibition curators – Justina Augustytė, Donatas Snarskis, curator of the off-shoot exhibition *Didžioji Street: Street Stories* – Bartė Kuolytė), dedicated to mark the approaching 700th anniversary of Vilnius; the unveiling of the renewed permanent exposition at the NGA mentioned earlier was accompanied by the insightful and ambitious exhibition *The Sweet Sweat of the Future* (2019, curators – L. Kreivytė, J. Marcišauskytė-Jurašienė, Dr Ieva Mazūraitė-Novickienė, Eglė Mikalajūnė, Dr A. Narušytė), spanning the last 40 years in Lithuanian art, beginning from the late 1970s and early 1980s. The main hit of 2019 at the Museum of Applied Arts and Design was the impressive international exhibition *The Weather Diaries*, which presented ten fashion designers from Iceland, Greenland and the Faroe Islands, in collaboration with the artist-curator duo Sarah Cooper and Nina Gorfer. Over a period of two years they visited Iceland, Greenland and the Faroe Islands in order to examine how an island environment, cultural identity and traditions affected the creativity of local artists and designers. The ‘installation’ of the exhibition at the museum was coordinated by curator Evaldas Stankevičius and the exhibition architect Jurgis Dagelis. It was visited by 27,000 members of the public – truly an impressive number by Lithuanian standards.

The coronavirus pandemic made the organisation and visiting of exhibitions in 2020 very complicated all around the world, however, even under such conditions the LNMA managed to draw a large audience. A true spring highlight was the panoramic exhibition, *Civilisations of Ukraine*. From *Trypillian Culture and Scythian Gold to Maidan*, from the National Museum of the History of Ukraine. Curated by Dr A. Gelūnas and Skaistis Mikulionis

from the LNMA and excellently architecturally displayed by J. Dagelis, this exhibition held at the Museum of Applied Arts and Design attracted 11,250 visitors unafraid of the virus. The centre of attention at the NGA that summer was the exhibition initially presented at the Musée d’Orsay in 2018, a collaboration between the three Baltic States, *Wild Souls. Symbolism in the Baltic States* (curator – Rodolphe Rapetti (France), adapted for the NGA by Dr Algė Andriulytė and E. Mikalajūnė), which was seen by 21,619 visitors even at the height of the pandemic. In autumn, right before the second quarantine, another three exhibitions of international calibre opened – *Protest Art: The Rebels of the Soviet Era* (Radvila Palace Museum of Art, curator – Dr A. Gelūnas, architects – O. Lozuraitytė, P. Išora), which 2,556 people managed to see in the first three weeks of its opening; the exhibition by famous US artist Michael Rakowitz, *The invisible enemy should not exist* (Room G) (coordinator – E. Stankevičius), received 447 visitors in the two brief days it was open before museums were abruptly closed; the exhibition rounding up this very subjective ‘list of significant LNMA exhibitions’ opened at the Vytautas Kasiulis Museum of Art on November 5, 2020, *In Pursuit of Paris: the stories of the VAA residence Cité Internationale des Arts* (curator – Birutė Pankūnaitė, architect and designer – Povilas Vincentas Jankūnas, video creators and real-time broadcast organisers – Arturas Jevdokimovas, Julija Matulytė), innovatively presenting the experiences and works of 31 Lithuanian artists and art theorists who were either born or worked in Paris, or artwork created at a later time, rethinking their experience in the studio from another perspective.

Unfortunately, due to space restrictions, in this foreword I shall not be able to discuss in more detail some of our excellent solo exhibitions: those featuring the work of Moshė Vorobeichik (Moī Ver), Augustinas Savickas, Linas Leonas Katinas, Petras Kalpokas and Ferdynand Ruszczyc held at the NGA, Vytautas Valius’ show at the Vilnius Picture Gallery, exhibitions featuring the work of Vladas Žilius, Ingrida Suokaitė and Roland Helmer at the Vytautas Kasiulis Museum of Art, Juozas Galkus’ show at the Museum of Applied Arts and Design, the exhibition by Eglė Čėjauskaitė-Gintalė and Martynas Gintalas at the Palanga Amber Museum, and numerous other important smaller-scale exhibitions.

IMPACT OF THE COVID-19 PANDEMIC ON THE ACTIVITIES OF THE LNMA: A TURN TOWARDS VIRTUAL SPACES

It is impossible to ignore the fact that absolutely all activities in 2020 were seriously affected by the world-wide COVID-19 pandemic, which completely transformed

the public space, altering our regular communication, cooperation, work and leisure habits and upsetting travel plans to the extreme. During this difficult time, the departments of the LNMA were at times open according to their regular schedule, at times offering only limited access to the public, or, when stricter quarantine rules were set, closed altogether, with a majority of our staff receiving recommendations to work remotely. Even though the pandemic's wrath severely disturbed the LNMA exhibition and project plans, nevertheless, this period proved to be a fine time in which to do various kinds of 'housework' and to make broader use of the opportunities offered by virtual visual broadcasting. One of our 'housework' tasks was the afore-mentioned renewal of expositions and technological improvements, also, considerable work was done in the publishing sphere, not to mention the Virtual Museum tours that proved to appeal to the public and many successful cooperation projects with the media – the news portals [www.15 min.lt](http://www.15min.lt) and www.lrt.lt and Lithuanian Radio and Television (LRT). As the year drew to a close, the important large-scale project *30 Artworks, 30 Creators, 30 Weeks* also finished up, where 30 well-known Lithuanian artists, writers, musicians, architects, designers and cultural figures were invited to choose an exhibit that they related to or were inspired by from any of the expositions at the departments of the LNMA, and to share why their chosen piece was so important, close or special. These visual narratives were publicised on LRT and the LNMA website and on social media, significantly boosting the visibility of the Museum's departments and giving the art-loving public a chance to maintain their connection to art even during the quarantine. In her article, Lina Paukštė goes into more detail about these and other 'pandemic' projects run by the LNMA.

RESEARCH AND PUBLICATIONS

Taking into account the size of the LNMA – 11 departments and 465 positions – it cannot be said that the research it conducted on its collections and / or other artwork and processes was very intense or productive in the period under discussion (2019–2020). Even though statistically speaking 27 scientific articles were written which LNMA researchers and curators prepared over two years, it would be hard to conclude from this alone that the art research program implemented at the Museum is consistent or well-coordinated – this has been discussed on numerous occasions at meetings of the LNMA Strategic Committee, while the Exhibitions, Research and Publishing Commission has started to put together a long-term research program. Nevertheless,

the Publishing Department at the LNMA has been working quite intensively and productively – 26 publications (albums, educational material, article anthologies, collection and exhibition catalogues) have made a sumptuous addition to the libraries of Lithuanian art fans. The peer-reviewed academic catalogue *Shaping the Future. Environments* by Aleksandra Kasuba, the anthology of scientific articles *Research. Dilemmas. Solutions. The 12th Baltic States Triennial Conservators Meeting*, and articles by the Museum's specialists published in scientific publications reviewed by the Vilnius Academy of Arts, Lithuanian Culture Research Institute, Vilnius University and Klaipėda University. Other publishing achievements have been *Museum of Friends*, a catalogue of the collection of Vladimir Tarasov at the LNMA, the retrospectives *Arbit Blatas (1908–1999)* and *Vytautas Kasiulis. The Master of Metamorphoses*, the international exhibition catalogues *Civilisations of Ukraine* and *Wild Souls. Symbolism in Baltic Art*, and more.

EDUCATION

Without reflective education it is impossible to create a dynamic, inspiring and involving museum. Educational activities encouraging art awareness and broadening the public's knowledge of art have been employed across all nine of the expository departments of the LNMA, by adapting the content of expositions and exhibitions for various visitor groups. Over the course of two years, 3,559 educational activities have been organised which have facilitated the involvement of 60,672 participants in creative knowledge-building. The activities are coordinated with formal and informal education and life-long learning programs that engage with the culture and education needs of children, contributing to raising an active culture and art consumer and cultivating their competencies. The content of our educational programs is regularly updated in line with the social life realities of the Museum, art, culture and society. One hundred and thirty-five new activity themes were created in 2019, and 186 in 2020. One of the exclusive educational projects for 2020 was the joint educational program run across various departments of the LNMA, specially created for and implemented during the 1,000 Art Works of Janusz Radziwill Festival. Creative workshops were organised for the whole family in the courtyard of the Radvila Palace.

By expanding its range of educational services and contributing to the upbringing of its friends and community, the LNMA continues to engage in partnerships with kindergartens, schools, day centres, social foster homes, multi-functional centres, societies, charity and support foundations and hospitals. Cooperation with social service

specialists and communities has led to the creation of numerous social inclusion educational projects aimed at people with special needs or experiencing social exclusion. During the quarantine, the Museum's educators transferred their activities to the virtual space and held educational workshops, integrated lessons, remote activities and offered various appealing art games.

LNMA INVESTMENT PROJECTS REALISED IN 2020

The Museum continued two cultural infrastructure renovation projects financed by EU structural investment funds and implemented as part of the Ministry of Culture Programme for Cultural Heritage Actualisation in Vilnius in 2020: the renovation of the Pranas Gudynas Centre for Restoration buildings at 8 and 10 Rudininkų Street, and the east pavilion and south wing of the historic palace of Duke Jonušas Radvila (Janusz Radziwiłł) at 24 Vilniaus Street. Particularly intensive work was underway on both fronts: in 2020, works were carried out at the Pranas Gudynas Centre for Restoration and equipment was purchased for a sum of 2,830,000 Euro, with fundamental improvements being made to fortify the building's constructions, removing the greatest obstruction to renovate the historic building and solving many complex technological issues along the way, while the renovated premises have taken on the appearance of modern laboratories and workshops and educational halls (works are due to be completed in 2021). The east pavilion and south wing of the Vilnius palace of Duke Jonušas Radvila have changed beyond recognition both inside and outside – having been run down by the Dinamo Society in the Soviet years and left abandoned for several decades, the palace wings are now an eye-catching feature with their tastefully reconstructed facades and restored representational sculptures above the building, while inside the future exposition halls set to house European 15th–19th-century historic art, foreign exhibition spaces and the premises of the National Art Education Centre are already starting to take shape. We expect that renovation work on the palace wings shall be completed in 2021 and will open to the public in 2022. The renovation of this site has been possible through the allocation of 2,600,000 Euro of EU funds in 2020.

Other renovation work on part of the Radvila Palace has taken place using state investment program funds – roof renovation work on sections 3B3p and 12C3p has been completely finished, an attic space has been installed that will be adapted for the Museum's activities.

It is of particular importance that in 2020, as part of the state investments program, the reconstruction of one of the

most beautiful and valuable historical objects in the capital city – the palace ensemble initiated by Jonušas Radvila in Vilnius (24 Vilniaus Street) – finally got underway. As part of this project, the reconstructed building will be adapted to cater for museum activities and cultural development. In addition to archaeological, architectural, polychromatic, dendrological, photogrammetric measurements, geological and geotechnical, geodesic, historical and construction research, a field engineering networks feasibility study was also prepared, while the public was involved in the reconstruction of this Renaissance palace and open courtyard at the popularly received educational festival for promoting the idea of reconstructing the Radvila Palace, held near the palace and in a marquee erected nearby. Thus, 2020 heralded the beginning of Stage I of reconstruction of the Radvila Palace ensemble.

THE REAL REPORT

In rounding up this brief introduction, it is necessary to accentuate that the annals are the REAL Museum activity report, because an Excel-like arithmetic report orientated solely at statistics in no way offers a comprehensive reflection of the richness of the Museum's activities or their actual nature. I trust that our dear readers will view this circumstance in a sensitive and open frame of mind.